ΕΤΟΣ Β΄. ᾿Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 11 Μαρτίου 1912 ΑΡΙΘ. 63

# ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ



## ΤΗι Ε΄. ΚΥΡΙΑΚΗι ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

## ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

*Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς ΠΑΥΛΟΥ (Θ΄. 11—14).*

*᾿Αδελφοί, Χριστὸς παραγενόμενος ᾿Αρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου τοῦτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι᾿ αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδὸς δαμάλεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ Πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι.*

Ὁ Κύριος ἡμῶν ᾿Ιησοῦς Χριστὸς —διδάσκει ὁ ᾿Απόστολος Παῦλος ἐν τῷ σημερινῷ ἀναγνώσματι—ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἔγεινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτόν του ὡς θυσίαν, ὄχι διὰ ν᾿ ἀπολαύσουν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν πρόσκαιρα ἀγαθά, ἀλλὰ μέλλοντα, αἰώνια. Διὰ δὲ

τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν, ἡ ὁποία εἶνε πολὺ ἀνωτέρα καὶ τελειοτέρα ἀπὸ τὴν νομικὴν σκηνήν, διότι δὲν ἔγεινε κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ «εἰς τὰ ἅγια», εἰς τοὺς οὐρανούς, προσέφερε θυσίαν ὄχι αἷμα τράγων καὶ μοσχαρίων, ἀλλὰ τὸ τίμιον αἷμά του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ τοιουτοτρόπως κατώρθωσε νὰ δωρήσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους αἰώνιον σωτηρίαν. Διότι, ἀφοῦ τὸ αἷμα τῶν τράγων καὶ τῶν ταύρων καὶ ἡ στάκτη τῆς δαμάλεως, μὲ τὰ ὁποῖα ἐρράντιζον τοὺς ἐξ ἁμαρτιῶν ἀκαθάρτους, ἐξήγνιζον τὰ σώματα καὶ τὰ ἔκαμνον καθαρά, πολὺ περισσότερον τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος προσέφερεν ὡς ἱλαστήριον θυσίαν ἄμωμον εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ καθαρίσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας, ὥστε μὲ ἁγνὰς καὶ καθαρισμένας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καρδίας νὰ προσφέρωμεν τὴν πνευματικὴν ἡμῶν λατρείαν εἰς τὸν ζῶντα Θεόν.

Καὶ εἰς τὸ σημερινὸν ἀνάγνωσμα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ εἰς τὰ προηγούμενα, καὶ εἰς ὅλην τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἀποδεικνύει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν ἐσέβοντο καὶ ἐφύλαττον οἱ ἐξ Ἰουδαίων οὗτοι Χριστιανοί, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς Θεός, ὁ ἀληθὴς Μεσσίας, τὸν ὁποῖον «ἄνωθεν οἱ προφῆται προκατήγγειλαν». Καὶ πρὸς τοῦτο συγκρίνει τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν Ἀρχιερέων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Σωτῆρος, τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον πρὸς τὸν Εὐαγγελικόν, τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξιλεοῦτο ὁ παρωργισμένος Θεὸς διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, τὰς θυσίας καὶ τὰς προσφορὰς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, πρὸς τὴν μεγάλην καὶ πραγματικῶς ἱλαστήριον θυσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ εὑρίσκων ἐκεῖνα μὲν ὡς «σκιάν», ταῦτα δὲ ὡς «σῶμα», ἐπιλέγει «κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας—κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ» (Ἑβρ. Δ′. 14—Ι′. 23). Καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὄχι πλέον ἐξ ἀντιπαραβολῆς τῶν παλαιῶν πρὸς τὰ νέα, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων πειθόμενοι, ἂς «κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας»· ἂς «κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ». Μικρὰ δέ τις καὶ συντομωτάτη ὑπόμνησις τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως, τῆς «αἰωνίας λυτρώσεως» δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ὁ ἅγιος Θεός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, παρέδωκε τὸν Μονογενῆ του Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς θάνατον ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τὸν ἀπολυτρώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Φαντασθῆτε πόσον βαρεῖα, πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία, διὰ νὰ συγχωρηθῇ, ἀπῄτησε τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ! Ἀλλὰ καὶ πόσον ἀγαπητὸς ἦτο ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος παρὰ τῷ Δημιουργῷ του Θεῷ, ὥστε νὰ ἐξαγορασθῇ ἐκ τῆς κατάρας τοῦ Νόμου διὰ τόσῳ μεγάλης θυσίας, διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Σωτῆρος! Φοβερὰ καὶ καταπληκτικὴ ἡ θεία δικαιοσύνη, ἡ ὁποία εἶνε τόσον αὐστηρά, ὥστε πρὸς ἱκανοποίησιν πάντως ἀπαιτεῖ τόσῳ μεγάλην θυσίαν! Ἀλλὰ ἄπειρος καὶ ἐνθαρρυντικὴ καὶ ἡ θεία φιλανθρωπία, ἡ ὁποία τόσῳ γενναιόδωρος εἶνε πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα ἄνθρωπον, ὥστε

νὰ θυσιάσῃ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου! Θλίψις λοιπὸν πρέπει νὰ γεννᾶται καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἔγεινεν αἴτιος νὰ ταπεινωθῇ ὁ Ὕψιστος Θεὸς «μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλιπ. Β΄. 8). Ἀλλὰ καὶ χαρὰ συνάμα πρέπει νὰ γεννᾶται καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐλπὶς μεγάλη εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ, διότι «ἔδωκε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. Γ΄. 16). Φόβος καὶ ἐλπίς, δειλία καὶ θάρρος, σέβας καὶ ἀγάπη, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν ἅγιον Θεόν, ἰδοὺ τὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐκ τῆς εὐλαβοῦς μελέτης τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως. Ἐνίσχυσις τῆς πιθανῶς ἀσθενοῦς ἡμῶν θελήσεως εἰς τὴν ἁγίαν ἡμῶν πίστιν, εἰς τὴν «ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος» ἐμμονὴ σταθερὰ καὶ ἀκλόνητος ἑπομένως εἰς αὐτήν, ἰδοὺ ὁ καρπὸς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν συναισθημάτων, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐν ἡμῖν ἐκ τῆς ἀκριβοῦς μελέτης τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως. Διὰ νὰ «κρατῶμεν λοιπὸν τῆς ὁμολογίας», διὰ νὰ «κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος», ἀνάγκη νὰ μὴ ἀπομακρύνωμεν ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μας τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλὰ πῶς ἆρά γε δυνάμεθα «λατρεύειν Θεῷ ζῶντι»; Πῶς ἠμποροῦμεν νὰ προσφέρωμεν τὴν ὀφειλομένην λατρείαν εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, περὶ τῆς ὁποίας κάμνει λόγον τὸ σημερινὸν ἀνάγνωσμα; «Ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» ἀπαντᾷ ὁ οὐράνιος Διδάσκαλος (Ἰωάν. Δ΄ 24). «Κεκαθαρμένοι τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων» λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. «Μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας» (Φιλιπ. ΙΒ΄. 28). Ὡς νὰ ἔλεγον: διὰ νὰ εἶνε ἡ λατρεία ἡμῶν εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ χείλη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν καρδίαν. Νὰ αἰσθάνεται ἡ καρδία, καὶ νὰ ὁμιλοῦν τὰ χείλη. Νὰ μὴ περιορίζεται μόνον εἰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ νὰ πηγάζῃ ἀπὸ τὴν κεκαθαρμένην συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἀναδεικνύεται ἐνεργὸς καὶ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δικαιοσύνην. Νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀφομοιώσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν χριστιανικῶν ἔργων, διὰ τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας μετ' αὐτοῦ. Νὰ εἶνε ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πλάνας, ἀπὸ ἀντιχριστιανικὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας. Νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῶν θείων ἰδιοτήτων τοῦ ἁγίου Θεοῦ καὶ νὰ εἶνε ἀνάλογος αὐτῶν. Πνεῦμα ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, πνεῦμα ἀγαθότητος καὶ ἀγάπης, πνεῦμα χρηστότητος καὶ μακροθυμίας ὁ Θεός, ἐν πνεύματι ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, ἀληθεῖς καὶ δίκαιοι, ἐν πνεύματι ἀγαθότητος καὶ ἀγάπης, ἀγαθοὶ καὶ ἀγαπῶντες, ἐν πνεύματι χρηστότητος καὶ μακροθυμίας, χρηστοὶ καὶ μακρόθυμοι, νὰ λατρεύωμεν αὐτόν. Νὰ στηρίζεται εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας καθαρίζονται οἱ διαλογισμοί, ἐξευγενίζονται αἱ ἐπιθυμίαι, ἀναγεννᾶται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἀπονεκροῦνται τὰ σαρκικὰ φρονήματα, ἐξουδετεροῦνται τὰ ὑλικὰ καὶ γήϊνα πάθη, ἀποβαίνει δὲ ὁ ἄνθρωπος ἀληθὲς τέκνον τοῦ Θεοῦ, εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποβλέπων, πῶς νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ θεῖον θέλημα. Τοιαύτη πρέπει, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, νὰ εἶνε ἡ λατρεία μας πρὸς τὸν ἅγιον Θεόν, διὰ ν' ἀποδέχεται αὐτήν. Καὶ

διὰ νὰ ἱδρύσῃ καὶ καθιερώσῃ αὐτήν, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν γενικὸν ἀπόκτημα ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ ἄπειρος Θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος, ἐδίδαξε διὰ λόγου, ἐνήργησε διὰ θαυμάτων, ἔχυσε τὸ τίμιον αἷμά του ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀνεβλάστησε τὸ δένδρον τῆς ἀληθινῆς λατρείας.

Ἀλλὰ τί ἐννοοῦμεν ὅταν λέγωμεν ***λατρείαν;*** Λατρείαν, ἀδελφοί, ὀνομάζομεν τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκδηλώνομεν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἀγάπην ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἴμεθα διπλῆς ὑποστάσεως, ἐπειδὴ δῆλα δὴ συνιστάμεθα ἀπὸ ψυχὴν καὶ σῶμα, ἀπὸ πνεῦμα καὶ ὕλην, καὶ ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ δύο ταῦτα συστατικὰ χρεωστοῦμεν νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεὸν (Ι. Κορ. ϛ΄. 20), κατ᾽ ἀνάγκην καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία θὰ εἶνε διπλῆ: λατρεία τοῦ σώματος ἢ ***ἐξωτερικὴ λατρεία*** καὶ λατρεία τοῦ πνεύματος ἢ ***ἐσωτερικὴ λατρεία.*** Ἀλλὰ καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη εἶνε ἀναγκαιοτάτη, διότι καὶ αἱ δύο ἐκπροσωποῦν τὰ δύο συστατικὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὅλον ἄνθρωπον, καὶ αἱ δύο ἐκπροσωποῦν τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα «ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ» (ἔνθ᾽ ἀνωτ.). Διὰ τοῦτο ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς ὀφείλει καὶ τὴν ἐξωτερικὴν λατρείαν, τὰς προσευχάς, τὰς ἱερὰς τελετάς, τὰ ἱερὰ μυστήρια, τὴν τακτικὴν μετάβασιν εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα, νὰ μὴ παραμελῇ ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ, καὶ τὴν ἐσωτερικὴν λατρείαν, τὴν ἀληθῆ πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν, τὴν ὑπακοὴν εἰς τὸ θεῖον θέλημα, τὸν ἐξευγενισμὸν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, τὸν κατὰ Χριστὸν βίον, νὰ μὴ παραλείπῃ ποτὲ εἰς τὸν βίον του, ἐὰν θέλῃ νὰ εἶνε ἀληθὴς Χριστιανός. Καρδία, ἡ ὁποία ἀληθῶς πιστεύει, δὲν ἔχει καμμίαν δυσκολίαν νὰ ἐκδηλώσῃ τοῦτο καὶ ἐξωτερικῶς. Καρδία, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν κατοικεῖ ἡ πίστις, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκδηλώσῃ αἴσθημα μὴ ὑπάρχον. Ἡ ἐσωτερικὴ λατρεία εἶνε ἡ βάσις καὶ ἡ ῥίζα· ἡ ἐξωτερικὴ εἶνε τὸ ἐπακόλουθον καὶ ὁ καρπός. Καὶ ἡ ῥίζα πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, διὰ νὰ παράγεται ὁ καρπός, καὶ ὁ καρπὸς πρέπει νὰ φαίνεται πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὑπάρχει ἡ ῥίζα. Καὶ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἂς λατρεύωμεν λοιπὸν τὸν Θεὸν «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» καὶ μὲ τὴν καρδίαν μας καὶ μὲ ἐξωτερικὰ σημεῖα. Ἂς προσφέρωμεν τὴν λατρείαν ἡμῶν εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, ἐκτελοῦντες τὰς ἐντολάς του καὶ φυλάττοντες τὰς διατάξεις τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ ἂς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ προσδέχεται αὐτὴν ὡς θυμίαμα εὐῶδες καὶ θὰ καταπέμπῃ εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀνταμοιβὴν τὴν θείαν του εὐλογίαν καὶ χάριν.

# ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

## ΕΚΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

### Γ΄.

*«Οὐ φονεύσεις».*

Εἴδομεν εἰς τὰς προηγουμένας ὁμιλίας, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ φονεύειν εἶναι ἐντολὴ ἀρχαιοτάτη καὶ ὅτι ἀπολύτως ἀπαγορεύεται ὁ φόνος, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρεπομένου τοῦ φονεύειν οἱονδήποτε ἄνθρωπον. Ἐξετάσωμεν ἤδη καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν διαπράττεται φόνος.

«Οὐ φονεύσεις». Ὁ ἄμεσος φόνος ἀπολύτως εἶναι ἀπηγορευμένος. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δηλονότι ἐπιτρέπεται ἡμῖν τὸ φονεύειν ἰδίᾳ χειρὶ οἱονδήποτε ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἀπολύτως καὶ ὁ ἔμμεσος φόνος. Πρὸς κατανόησιν τούτου ἂς ὁμιλήσωμεν καὶ πάλιν διὰ παραδειγμάτων.

Δὲν φονεύεις, Χριστιανέ μου, ὁ ἴδιος ἀμέσως μὲ τὴν ἰδίαν σου χεῖρα, ἀλλὰ φονεύεις ἐμμέσως δι' ἄλλης χειρός. Δίδεις διαταγὰς νὰ διαπράξωσιν ἄλλοι τὸν φόνον· παρέχεις τὰ μέσα τοῦ φονεύειν, δίδεις ἁπλῆν συμβουλὴν πρὸς τοῦτο, ἐκφράζεις ἔστω καὶ ἁπλῆν εὐχήν, ἢ καὶ διὰ νεύματος μόνον ὑποδεικνύεις καὶ συνιστᾷς τὸν φόνον, ὅπως ἔπραξεν ὁ Ρωμαῖος ἐκεῖνος, ὅστις παρακληθεὶς ὑπό τινων νὰ δώσῃ τὴν γνώμην του προκειμένου περὶ τῆς συμπεριφορᾶς, ἣν ὤφειλον νὰ τηρήσωσιν ἀπέναντι προσώπων τινῶν ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἀπέκοψεν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν συμβουλευομένων αὐτὸν τὰς ὑψηλοτέρας κεφαλὰς τῶν ἐν τῷ κήπῳ αὐτοῦ μηκώνων. Ἰδοὺ ποῖος λέγεται φόνος ἔμμεσος. Ἀλλὰ καὶ οἱ διαπράττοντες τὸν ἄμεσον φόνον καὶ οἱ διαπράττοντες ἔμμεσον φόνον εἶναι ἐξίσου φονεῖς· οἱ δεύτεροι δ' οὗτοι, οἱ ἐμμέσως δηλονότι φονεύοντες εἶναι χείρονες τῶν πρώτων διότι συμπαρασύρουσι καὶ ἄλλους εἰς τὸν φόνον. Ἐγνώρισα μητέρα φιλόστοργον, ἥτις ἔζησε βίον χριστιανικώτατον, ἀλλ' ἥτις κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῆς στιγμάς, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, ἔδωκε πανηγυρικῶς τὴν ἑαυτῆς κατάραν εἰς τοὺς περιστοιχίζοντας τὴν ἐπιθανάτιον αὐτῆς κλίνην υἱοὺς καὶ ἐγγόνους αὐτῆς, ἐὰν δὲν ἤθελον φονεύσει τὸν δολοφόνον τοῦ πρὸ εἰκοσαετίας δολοφονηθέντος τέκνου της. Ἰδίᾳ χειρὶ οὐδένα ἐφόνευσεν ἡ γυνὴ αὕτη, ἀλλὰ διέπραξε χείρονα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου ὅστις λαβὼν τὸν ἄρτον ἐξῆλθεν ἵνα συμφωνήσῃ τὴν προδοσίαν τοῦ ἑαυτοῦ διδασκάλου· διέπραξεν αὕτη ἐμμέσως οὐχὶ φόνον ἕνα ἀλλὰ φόνους πολλοὺς καὶ μάλιστα φόνους τῶν

ἰδίων τέκνων, διότι ταῦτα φοβούμενα τὴν κατάραν τῆς μητρὸς καὶ ἐξελθόντα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ δολοφόνου συνεπλάκησαν πρὸς αὐτὸν μετὰ λύσσης· ἐπὶ τοῦ πεδίου δ᾽ ἐκείνου τῆς συμπλοκῆς ἔπεσαν ἑπτὰ ἄνδρες, ἐξ ὧν οἱ τρεῖς ἦσαν υἱοὶ τῆς καταρασθείσης μητρός. Πόσοι καὶ σήμερον δὲν ὑπάρχουσι παρ᾽ ἡμῖν ἄφρονες γονεῖς, οἵτινες συνιστῶσιν εἰς τὰ ἴδια τέκνα ἢ καὶ ἐντέλλονται αὐτοῖς μετὰ καταρῶν μάλιστα τὴν ἀντεκδίκησιν, τὸν φόνον! Ἰδοὺ διατὶ ὁ φόνος παρ᾽ ἡμῖν κατήντησεν οὐδένα νὰ πτοῇ. Ἰδοὺ διατὶ ἡ δολοφονία χαρακτηρίζεται ὡς πρᾶξις ἡρωϊκὴ παρὰ τοῖς ἔχουσι πεπωρωμένην τὴν συνείδησιν. Αἴτιοι δὲ τῆς πωρώσεως ταύτης εἶναι οὐχὶ τόσον οἱ διαπράττοντες ἄμεσον φόνον, ἀλλ᾽ οἱ ἔμμεσοι οὗτοι φονεῖς, οἱ ὁποῖοι φαντάζονται ἑαυτοὺς ἀνευθύνους καὶ ἀθώους. Ἀλλὰ μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί, δὲν εἶνε φονεῖς μόνοι οἱ ἰδίᾳ χειρὶ φονεύοντες, ἀλλὰ καὶ οἱ δι᾽ οἱουδήποτε τρόπου ὠθοῦντες τοὺς ἄλλους εἰς φόνους. Ἀλλ᾽ ἔλθωμεν καὶ εἰς ἄλλα παραδείγματα.

Διαπράττουσιν ἐπίσης ἐμμέσως φόνον καὶ ἑπομένως παραβαίνουσι τὴν ἕκτην τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν καὶ οἱ ψευδομάρτυρες, οἵτινες ἐκ πάθους ἢ ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς καταθέτουσι ψευδῆ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, καθ᾽ οὗ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ψευδοῦς ταύτης καταθέσεως ἐκδίδοται εἶτα καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἐπιβάλλουσα θάνατον. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον οἱ εἰς μαρτυρίαν καλούμενοι ὀφείλουσι καλῶς νὰ σταθμίζωσι τὴν ἑαυτῶν κατάθεσιν, καὶ ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὸ πάθος καὶ τὴν ἔχθραν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου νὰ καταθέτωσι μόνην τὴν ἀλήθειαν. Παραβαίνουσι τὴν ἕκτην ἐντολὴν καὶ οἱ ἔνορκοι ἐκεῖνοι οἵτινες ἐλαφρᾷ τῇ συνειδήσει καταδικάζουσιν εἰς θάνατον τὸν ὑπόδικον χωρὶς νὰ ὑπάρχωσιν ἱκαναὶ ἐνδείξεις δικαιολογοῦσαι τὴν ἀπόφασίν των. Παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν ταύτην καὶ οἱ Ἰατροὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἀναλαμβάνουσι τὴν θεραπείαν σοβαρῶν νοσημάτων χωρὶς νὰ ἦναι ἐπιστημονικῶς συγκεκροτημένοι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο καθὼς καὶ οἱ ἰατροὶ οἱ ἔχοντες μὲν ἀρτίαν τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, ἀλλ᾽ ἀμελῶς καὶ ἄνευ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας προβαίνοντες εἰς θεραπείαν, ἢ ποιούμενοι χρῆσιν φαρμάκων ἀμφιβόλου δραστικότητος ἢ ἐφαρμόζοντες χάριν δοκιμῆς ἰδίας αὐτῶν μεθόδους καὶ γινόμενοι οὕτω παραίτιοι θανάτου. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς τάξεως ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἵτινες χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἰατρικὰς γνώσεις ἀναλαμβάνουσι τὴν θεραπείαν ἀσθενῶν, ἢ περὶ τῶν ἀγυρτῶν ἐκείνων οἵτινες ἀναλαμβάνουσι τὴν θεραπείαν διὰ μαγγανειῶν καὶ γοητειῶν ἐξ ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπέρχεται ὁ θάνατος; Ἀθετοῦσι τὴν ἐντολὴν ταύτην καὶ οἱ νοσηλεύοντες ἀρρώστους, ὅταν ἐκπληρῶσιν ἀμελῶς καὶ μετ᾽ ἀδιαφορίας τὸ ἐπιβεβλημένον αὐτοῖς καθῆκον τοῦ ἀγρυπνεῖν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν νοσούντων καὶ περιθάλπειν αὐτούς. Φόνον ἐπίσης διαπράττουσιν ἐμμέσως καὶ οἱ σύζυγοι οἱ σκληρῶς καὶ βαρβάρως φερόμενοι πρὸς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας συζύγους αὐτῶν. Καὶ αἱ μητέρες δέ, ὅσαι ἐξ ἀμελείας ἢ ἀπροσεξίας ἢ ἐκ τῆς μανίας τῆς ἐπιδείξεως ἢ δι᾽ ἄλλους λόγους γίνονται παραίτιοι θανάτου εἰς τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἴτε τὰ ἤδη γεγεννημένα, εἴτε τὰ οὔπω εἰς τὸν κόσμον ἐλθόντα, καὶ αὗται ἔνοχοι φόνου λογίζονται. Ἀλλ᾽ ἀρκοῦσι πλέον τὰ παραδείγματα. Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἀφορμὴ τοῦ φόνου, οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ θῦμα, δι᾽ οἱου-

δήποτε τρόπου, εἴτε ἀμέσου, εἴτε ἐμμέσου καὶ ἂν προῆλθεν ὁ φόνος, πᾶς φόνος εἶναι φόνος, οἱ δὲ ὑπαίτιοι τούτου οἱοιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν εἶναι φονεῖς, εἶναι παραβάται τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ τῆς ἐντελλομένης πᾶσιν, «*οὐ φονεύσεις*». Τούτων οὕτως ἐχόντων δέον οἱ πάντες νὰ προσέχωμεν εἰς τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους καὶ τὰς ἐνεργείας ἡμῶν, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν αἴφνης ἔστω καὶ ἀκουσίως παραβάται τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς.

«***Οὐ φονεύσεις***». Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη εἶναι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἡ μᾶλλον δικαιολογημένη. Τοῦτο εἶναι εὔκολον νὰ κατανοήσῃ ἕκαστος· διότι τὸ φονεύειν ἄνθρωπον εἶναι ἔγκλημα φοβερὸν, προσβάλλον τὰ δίκαια τοῦ Θεοῦ, τὰ δίκαια τῆς κοινωνίας, τὰ δίκαια τοῦ ἀνθρώπου θεωρουμένου ὡς ἀτόμου. Τὸ φονεύειν προσβάλλει τὰ δίκαια τοῦ Θεοῦ τοῦ μόνου κυρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου· «*Ἴδετε*, λέγει αὐτὸς ὁ Θεός, » *ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ· ἐγὼ ἀποκτείνω » καὶ ζῆν ποιήσω· πατάξω, καγὼ ἰάσομαι*». Προσβάλλει τὰ δίκαια τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐποίησε τὰ πάντα, ὅπως ὁ ἴδιος διακηρύττει, ἐποίησε τὸν ἐπίγειον τοῦτον κόσμον διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ κατέστησεν αὐτὸν κύριον· ὁ ἐξαφανίζων δὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, οὗτος καταστρέφει, τὸ ἐφ᾽ ἑαυτὸν, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, διότι ἐξοντώνει ἐκεῖνον, δι᾽ ὃν ἐγένοντο καὶ ὑφίστανται τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Ὁ φονεύων, ἄλλαις λέξεσιν, ἄνθρωπον γίνεται αὐτόχρημα Θεομάχος.—Τὸ φονεύειν, εἴπομεν, προσβάλλει προσέτι καὶ τὰ δίκαια τῆς κοινωνίας, διότι ἡ κοινωνία ἔχει ἀνάγκην ὅλων τῶν μελῶν αὐτῆς ὅπως ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει. Ἀλλ᾽ ἴσως τις ἐνταῦθα παρατηρήσῃ, ὅτι πολλοὶ εἶναι ἐπιζήμιοι ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι λυμεῶνες αὐτῆς. Βεβαίως ὑπάρχουσι καὶ τοιοῦτοι. Ἀλλὰ τοὺς λυμεῶνας τούτους ἡ ἁρμοδία διὰ νὰ σωφρονίσῃ ἢ παραδειγματικῶς τιμωρήσῃ εἶναι μόνη ἡ κοινωνία καὶ οὐχὶ ὁ φονεύς, ὅστις διὰ τοῦ φόνου ἐγένετο κινδυνωδέστερος ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ φονεύειν προσβάλλει τὰ δίκαια καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς προσβαλούσης αὐτὸ φονικῆς μαχαίρας ἐστερήθη τῆς πολυτιμοτέρας τῶν κτήσεων αὐτοῦ, τῆς ὑπάρξεως, τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἧς ἡ ἀπώλεια εἶναι ἀνεπανόρθωτος. Λοιπὸν ὁ φονεὺς κακουργεῖ κατὰ τοῦ ἀτόμου, κακουργεῖ κατὰ τῆς κοινωνίας, κακουργεῖ κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τίς ὁ μὴ διαβλέπων ἤδη καὶ κατανοῶν τὸ μέγεθος τοῦ κακουργήματος τοῦ φονέως; Τίς ὁ μὴ παραδεχόμενος καὶ συνομολογῶν μεθ᾽ ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς ἐγκληματικότητος ὁ φόνος εἶναι ὁ κατέχων τὴν πρώτην βαθμῖδα; Τοῦ φόνου μικρότερον ἔγκλημα εἶναι ἡ κλοπὴ καὶ ἡ χείρων τῆς κλοπῆς ληστεία· μικρότερον ἡ καταλαλιὰ καὶ ἡ χείρων τῆς καταλαλιᾶς συκοφαντία· μικρότερον ἡ πορνεία καὶ ἡ χείρων τῆς πορνείας μοιχεία. Τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα κλέπτουσιν ἀπὸ σοῦ, ἡ ὑπόληψις, ἀπὸ τῆς ὁποίας σὲ ἀπογυμνώνουσιν, ἡ ἀκεραιότης τοῦ σώματός σου τὴν ὁποίαν χάνεις, ἡ σύζυγος ἐφ᾽ ἧς σὺ μόνος ἔχεις δικαιώματα ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα, ἕκαστον τούτων εἶναι ἀγαθόν, καὶ μέγα ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ἐὰν ἀφαρπάσωσιν ἀπὸ σοῦ ἓν ἐκ τούτων σοὶ μένουσι τὰ ἄλλα ἀγαθά, καὶ ἀκόμη καὶ ἄλλα . . . Ὁ κακοῦργος ὅμως ὅστις σὲ φονεύει, σὲ ἀπογυμνώνει τῶν πάν-

των, ἁρπάζει τὰ πάντα, διότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ σοῦ ἐκεῖνο, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἀγαθὸν ὑπάρχει, σοὶ ἀφαιρεῖ τὴν ζωήν!

«Οὐ φονεύσεις». Τὸ φοβερώτερον, τὸ φρικτότερον τῶν κακουργημάτων εἶναι ὁ φόνος· διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ ἡ τιμωρία τῶν φονέων εἶναι φοβερά· εἶναι φοβερὰ ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῇ αἰωνίῳ, διότι ἀποκλείονται τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅπως προηγουμένως κατεδείξαμεν· φοβερὰ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ τῇ προσκαίρῳ, διότι καταδιώκει αὐτοὺς πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἡ φωνὴ τῆς ἰδίας αὐτῶν συνειδήσεως. Κώνστας ὁ βασιλεὺς τῆς Κων)πόλεως ὑποπτεύων τὸν μικρότερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεοδόσιον ὅτι ἐζήτει δῆθεν νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτὸν καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν βασιλείαν, ἐκδιώκει τοῦτον ἀπὸ τὰ βασιλικὰ παλάτια καὶ ἀναγκάζει νὰ χειροτονηθῇ Διάκονος. Ἀλλ' αἱ ὑποψίαι τοῦ Κώνστα δὲν ἐξέλιπον οὔτε μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Θεοδοσίου, καὶ διὰ τοῦτο διὰ νὰ ζήσῃ ἥσυχος εἰς τὸ μέλλον διατάττει νὰ θανατώσωσι τὸν Θεοδόσιον, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἀλλ' εὗρε τὴν ἡσυχίαν ἣν ἐπεδίωξε διὰ τοῦ φόνου ὁ ἄθλιος βασιλεύς; Εὗρε φοβερὸν διωγμὸν ἀπὸ μέρους τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ. Τὴν νύκτα ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ Κώνστας, μέσα εἰς τὸ βαθὺ ἐκεῖνο σκότος, παρουσιάζεται ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ ἀδίκως φονευθεὶς Θεοδόσιος, ἐνδεδυμένος τὴν τοῦ Διακόνου στολήν, καὶ κρατῶν εἰς τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας ποτήριον γεμᾶτον ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ μὲ τρομερὰν φωνὴν λέγει πρὸς αὐτόν, ἀδελφὲ πίε! Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεοδόσιος τὸν ὁποῖον ἐφόνευσας, τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου, τὸ ὁποῖον ἐδίψησας, πίε τὸ αἷμά μου, χόρτασε τὴν αἱμοβόρον σου δίψαν, ἀδελφὲ πίε! Ὁ ταλαίπωρος βασιλεὺς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὁράματος τούτου ἐγείρεται ἔντρομος ἀπὸ τῆς κλίνης, τρέχει εἰς ἄλλο διαμέρισμα τοῦ παλατίου, συνέρχεται ὀλίγον, καὶ κατακλίνεται ἐκ νέου ἵνα κοιμηθῇ· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ πάλιν παρουσιάζεται τὸ ἴδιον φάντασμα μὲ τὸ ἴδιον ποτήριον μὲ τὴν ἰδίαν τρομερὰν φωνήν, ἀδελφὲ πίε! Τοῦτο δὲ συνέβαινε καθ' ἑκάστην νύκτα· ἐξέρχεται εἰς περιπάτους ὁ ἀξιοθρήνητος βασιλεὺς καὶ παραδίδεται εἰς διασκεδάσεις, ἴσως ἐλευθερώσῃ τὴν τεθλιμμένην ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν φοβερὰν ὀπτασίαν· ἀλλ' ἡ ἀδυσώπητος ὀπτασία πανταχοῦ τὸν καταδιώκει καὶ προσφέρει αὐτῷ τὸ θανατηφόρον ποτήριον ἵνα πίῃ, ἀδελφὲ πίε! Ἀφήνει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔρχεται εἰς τὴν Σικελίαν, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν παρακολουθεῖ ἡ σκοτεινὴ ἐκείνη σκιά, ἀδελφὲ πίε! Ἐπὶ τέλους φονεύεται ὁ ἄθλιος βασιλεὺς μέσα εἰς λουτρὸν καὶ ἐδῶ ἔπιεν ὄντως τὸ πικρὸν ἐκεῖνο ποτήριον, ἀδελφὲ πίε! Ἰδοὺ ποία ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ τοῦ ἀδελφοκτόνου βασιλέως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ φόνου καὶ ἐντεῦθεν! Ἰδοὺ καὶ τὸ ἄδοξον αὐτοῦ τέλος. Τοιαύτη τύχη ἐπιφυλάσσεται καὶ δι' ὅλους τοὺς φονεῖς.

Φύγωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, πάσῃ δυνάμει πᾶν εἶδος φόνου, φύγωμεν καὶ τὸν ἄμεσον καὶ τὸν ἔμμεσον φόνον, ἵνα μὲ ἥσυχον τὴν συνείδησιν διαβιώσωμεν ἐν τῇ προσκαίρῳ ταύτῃ ζωῇ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ἡμετέρας ζωῆς, καὶ ἵνα ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ τύχωμεν ἐλέους καὶ σωτηρίας παρὰ τοῦ ζωῆς καὶ θανάτου κυριεύοντος Θεοῦ ἡμῶν, Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.